

С. І. Січкара,

завідувач лабораторії гуманітарних дисциплін комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

В. П. Архипова,

методист лабораторії гуманітарних дисциплін комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

ОСВІТНІ СТУДІЇ «СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНА ОСВІТА В УМОВАХ НОВИХ ВИКЛИКІВ»

Сучасна суспільно-гуманітарна освіта вимагає нових педагогічних підходів, що сприятимуть формуванню та розвитку усебічно освіченої, творчої особистості учня. Особливого значення нині набуває реалізація компетентнісного підходу, оскільки йдеться не про накопичення обсягу знань, а про цілеспрямований розвиток ключових і предметних компетентностей як інтегрованої якості особистості здобувача освіти.

Натомість наші спостереження за педагогічною практикою вчителів суспільно-гуманітарних дисциплін закладів освіти області та проведені діагностування продемонстрували те, що педагогічні працівники мають труднощі із питань методики, технологій та інструментів викладання предметів суспільно-гуманітарного циклу. Здійснений аналіз дає змогу побачити, що значній частині педагогів важко зорієнтуватися в сучасних освітніх вимогах, тому лабораторією суспільно-гуманітарних дисциплін нашого інституту започатковані **освітні студії «Суспільно-гуманітарна освіта в умовах нових викликів»**, які допоможуть учителям компенсувати освітні втрати із зазначених вище проблем (рис. 1).

Так, **освітня студія «Компетентнісний підхід – основа модернізації сучасного освітнього процесу»** презентує теоретичні засади й практичні аспекти, що слугують методологією для подальших студій.

Зважаючи на те, що здобувач освіти – це особистість, яка володіє власними можливостями, необхідними для саморозвитку та самореалізації у житті, і якій не потрібно нав'язувати шляхи її зростання, завдання сучасного вчителя полягає в тому, щоб створити необхідні умови для розвитку та самореалізації особистості дитини.

Оскільки основною метою освіти сьогодення є підготовка компетентної особистості, учитель має спрямувати свою роботу на формування таких здібностей дитини, які допоможуть їй знаходити правильні рішення у конкретних навчальних, життєвих ситуаціях, створювати й висувати нові оригінальні ідеї, успішно розв'язувати завдання нестандартним чином, бачити проблеми під іншим кутом та вирішувати їх унікальним способом.

На такому підході ґрунтується один із головних освітніх документів – новий Державний стандарт базової середньої освіти, у якому

чітко визначено мету базової середньої освіти: розвиток природних здібностей, інтересів, обдарувань учнів, формування компетентностей, необхідних для їх соціалізації та громадянської активності, свідомого вибору подальшого життєвого шляху та самореалізації, продовження навчання на рівні профільної освіти або здобуття професії, виховання відповідального, шанобливого ставлення до родини, суспільства, навколишнього природного середовища, національних та культурних цінностей українського народу. Зокрема у вищезазначеному документі йдеться про формування ключових компетентностей, основою яких є особистісні якості, особистий, соціальний, культурний і навчальний досвід учнів; їх потреби та інтереси, які мотивують до навчання; знання, уміння та ставлення, що формуються в

Рис. 1. Освітні студії «Суспільно-гуманітарна освіта в умовах нових викликів»

освітньому, соціокультурному та інформаційному середовищі, у різних життєвих ситуаціях. На основі компетентнісного підходу визначено й вимоги до обов'язкових результатів навчання, які чітко окреслено в модельних навчальних програмах.

Отже, компетентнісний підхід є базовим принципом реформування освіти в Україні і розглядається як головна ідея неперервної освіти – навчання для життя та навчання впродовж життя.

Оскільки традиційна освітня парадигма поступилася місцем новій, в основі якої – формування життєвої компетентності, то учителів необхідно обирати такі методи й прийоми, що передбачають формування гнучкості та мобільності знань, критичності мислення, здатності використовувати наявні знання та вміння на вищому рівні, переносити їх у різні ситуації, застосовувати практично, робити цікаві й оригінальні висновки. Для педагога суспільно-гуманітарних дисциплін важливо навчитися реалізувати таке навчання. Утім, саме готовність учителя до реалізації компетентнісного навчання – найголовніша запорука успіху.

Знаючи загальні підходи, учитель усе ж відчуває труднощі, як спланувати та побудувати урок за новими стандартами, тому в ході студії він матиме можливість опрацювати методичні засади підготовки до уроку. Однією з проблем викладання предметів суспільно-гуманітарного циклу є те, що вчитель пропонує готову схему роботи на уроці, а за новими стандартами освіти саме учні мають самостійно виконувати роботу відповідно до теми уроку і можуть пропонувати свої рішення завдань. Оскільки викладання нової теми за компетентнісного навчання ґрунтується на проблемному та діяльнісному підходах, урок може починатися із проблемного завдання або проблемної ситуації, із надання практико-орієнтованих завдань, які зі свого боку дають змогу учням проводити аналіз та синтез інформації, оцінювати її та створювати новий продукт. Важливими в освітній діяльності учнів також стають дії, операції, вміння, які повинен сформувати педагог та навчити застосовувати їх у конкретних ситуаціях.

Пропонована освітня студія дасть можливість учителям суспільно-гуманітарних дисциплін зорієнтуватися, як застосовувати діяльнісний підхід на уроці, коли освітній процес спрямований на розвиток ключових компетентностей та наскрізних умінь особистості, адже пріоритетним на уроці є застосування теоретичних знань на практиці, формування здібностей до самоосвіти й командної роботи. Оскільки знання перестають бути самоціллю освіти, головною метою на уроці стає завдання навчити учнів користуватися цими знаннями, застосовувати їх під час вирішення як професійних, так і соціально та особистісно значущих завдань.

Зважаючи на результати діагностування та з метою покращення якості роботи вчителя, **доцільно наголосити на переліку основних ознак діяльнісного підходу:**

- перевага самостійної пізнавальної діяльності учнів;
- урахування можливостей та побажань учнів під час формулювання завдань;
- використання відкритих і закритих навчальних завдань;
- використання компетентнісних завдань;
- робота з різними видами інформації;
- індивідуальна та групова пізнавальна діяльність;

- можливість створення власного освітнього продукту;
- заохочення новаторства і творчості.

Нерідко у практиці вчителя суспільно-гуманітарних дисциплін переважає така система роботи, що сприяє лише накопиченню та дублюванню знань замість усвідомленого створення знань, тому педагог має докорінно змінити свій підхід, адже його роль в освітній діяльності дуже важлива. Він має обирати такі методи і прийоми, щоб учні мали бажання працювати і в майбутньому стали успішними й конкурентоздатними особистостями.

Щоб цього досягти, учитель має:

- надавати перевагу діяльнісним формам і методам навчання (дослідження, проектування, інтелектуальна гра, командна робота, дебати тощо);
- чергувати дедуктивні й індуктивні способи представлення змісту навчання, розвивати вміння працювати з інформацією (пошук, перевірка, аналіз, інтерпретація, переформатування, оцінювання, самооцінювання тощо);
- спонукати учнів до постановки запитань, генерування ідей, формулювання припущень (гіпотез), вибору способів розв'язань завдань, знаходження розв'язків, планування дій тощо;
- використовувати елементи навчання за технологією «перевернутого класу», що передбачає самостійне опрацювання нового навчального матеріалу учнями, практичне його закріплення у процесі розв'язання завдань навчального й практичного змісту;
- розвивати комунікативну діяльність;
- розвивати ініціативність, підприємливість, відповідальність за власну діяльність і результат.

Аби уникнути труднощів із методики викладання предметів суспільно-гуманітарних дисциплін, освітня студія надає можливість педагогам розглянути, як приклад, структуру побудови уроку засвоєння нових знань (за І. Корбаковою, Л. Терьошиною), урахувавши компетентнісне навчання та діяльнісний підхід.

I. Організаційний момент

Передбачає залучення учнів до діяльності (хочу працювати) і змістовий момент (можу працювати).

Учитель на початку уроку моделює ситуацію успіху і пропонує дітям висловити один одному приємні побажання, радить обміркувати, що потрібно для успішної роботи на уроці, розглянути девіз чи епіграф до уроку. Діти виконують самоперевірку (взаємоперевірку) домашнього завдання за зразком тощо.

II. Актуалізація знань

Другий етап передбачає підготовку дітей до проектної діяльності, актуалізацію знань, умінь та навичок, достатніх для побудови нового способу дій, тренування відповідних розумових операцій, повторення раніше вивченого матеріалу, необхідного для «відкриття» нових знань, виявлення проблем в індивідуальній діяльності кожного учня.

Під час цього етапу уроку головне завдання вчителя – сформулювати проблему для учнів, що забезпечить можливість вибудувати проект виходу із проблемної ситуації.

III. Постановка навчального завдання

Далі йде обговорення проблеми («Чому виникли труднощі?», «Чого ми ще не знаємо?»), повідомляється мета уроку у вигляді запитання, на яке необхідно дати відповідь, чи теми уроку.

IV. Відкриття нових знань (побудова проекту виходу із проблемної ситуації).

На цьому етапі уроку функція вчителя (в ході діалогу, дискусії, групової чи парної роботи, що підводять до відкриття нових знань) полягає в організації пошукової діяльності учнів, у ході якої вони самостійно знаходять вирішення проблемної ситуації.

V. Первинне закріплення

На етапі первинного закріплення знань учитель організує засвоєння нового способу дій під час розв'язування типових завдань, а учні працюють над типовими вправами (працюючи фронтально, у парах, групах або індивідуально) з використанням нового способу дій, фіксуючи встановлені алгоритми та коментуючи їх вирішення.

VI. Самостійна робота з самоперевіркою за зразком (самоконтроль і самооцінка)

Кожен учень на цьому етапі уроку повинен для себе усвідомити, що він уже вміє. Діти самостійно письмово виконують завдання нового типу і здійснюють їхню самоперевірку, покроково порівнюючи із зразком.

Емоційна спрямованість цього етапу полягає в організації ситуації успіху, що сприяє заохоченню учнів до наступної пізнавальної діяльності.

VII. Включення нового знання в систему знань і повторення

На цьому етапі вчитель спочатку пропонує учням виконати завдання, що містять новий алгоритм чи нові поняття, а потім розв'язати вправи, у яких новий досвід використовують з набутими раніше вміннями та навичками.

VIII. Рефлексія діяльності

Самооцінка учнями своєї навчальної діяльності та всього класу. До рефлексії спонукають питання: Що нового дізнався? Що вдалося, а що – ні? Які результати отримали? Що потрібно ще зробити? У який спосіб? Де можна застосувати нові знання? Що схвилювало? Що привернуло увагу?

Оскільки педагоги недостатньо уваги звертають на самостійну діяльність учнів, освітня студія рекомендує врахувати певні особливості побудови освітнього процесу, що сприятиме розвитку самостійності та ефективності навчання:

- новий матеріал потрібно вводити доступно, з наочністю, залучаючи учнів до активного обговорення;
- організовувати дослідницьку діяльність дітей необхідно так, щоб школярі в процесі критичного мислення самостійно висували гіпотези для вирішення основної проблеми уроку, а також вчилися аргументувати та пояснювати дії в конкретних умовах;
- процес навчання повинен обов'язково бути творчим та креативним, що сприяє розвитку особистості дитини;
- варто мотивувати учнів до самостійності щодо визначення особистих цілей і завдань, знаходження шляхів і способів їх досягнення. Завдяки цьому діти оптимально організують свою діяльність, а вчитель має допомогти кожному сформулювати вміння й навички самоконтролю, самооцінки та рефлексії;
- навчальний матеріал треба відбирати за ступенем актуальності та необхідності.

Практика свідчить про те, що значна частина учнів не вміє проводити аналогії, класифікувати, узагальнювати інформацію, зазнає труднощів під час роботи з текстом або з інформаційними матеріалами до уроку. Більшість учнів не може виконати завдання, наприклад, на переведення інформації з однієї форми в іншу, на виявлення істинних чи хибних суджень тощо. Зважаючи на це

педагог суспільно-гуманітарної освіти має врахувати роль і значення завдань компетентнісного змісту, бо саме такі завдання сприяють формуванню в учнів відповідального ставлення до навчання й уміння вчитися самостійно. Навчання стане більш ефективним, функціональним, індивідуалізованим, якщо вчитель складатиме практико-орієнтовані завдання, які базуються на практичних кейсах та передбачають аналіз, синтез та оцінювання ситуації, якщо залучатиме дітей до полілогів та дискусій, що сприяють аналізу й синтезу різної інформації з метою визначення переконливих аргументів тощо. Тільки за таких умов здобувачі освіти сформулюють уміння ставити навчальні цілі, самостійно організовувати власну діяльність, планувати час, звертатися по допомогу в разі потреби, а також надавати підтримку та співпрацювати в групі, здійснювати само- та взаємооцінювання.

Освітня студія «Проектна технологія навчання в системі суспільно-гуманітарної освіти» розширить можливості педагогів, які реалізують компетентнісний підхід за допомогою сучасних освітніх технологій.

Здебільшого викладання уроків суспільно-гуманітарного циклу відбувається традиційно, при цьому нівелюються переваги використання освітніх технологій, які мають значний вплив на результативність навчального процесу.

Із огляду на це освітня студія презентує можливості проектного навчання як одного із важливих способів розвитку ключових компетентностей, передбачених Державними стандартом базової середньої освіти.

Проектне навчання – це технологія, навчаючись за якою учні досліджують цікаві та складні питання, отримують потрібні знання та навички. Технологія орієнтована на самостійність учнів (індивідуальну, парну, групову), яку вони здійснюють упродовж певного часу, допускає можливість креативного розв'язування певної проблеми та передбачає, з одного боку, необхідність використання різноманітних методів, засобів навчання, а з іншого – інтегрування знань, умінь із різних галузей науки та мистецтва.

Застосовуючи технологію проектного навчання, учитель вибудовує освітній процес так, щоб школярі оволоділи навичками практичних дій, тобто умінням аналізувати, порівнювати, виділяти головне, давати адекватну самооцінку, бути самостійним, уміти співпрацювати, виявляти ініціативу, бачити проблеми і шукати шляхи їх вирішення. Такий формат навчання передбачає залучення учнів до систематизації та набуття знань, створення власних продуктів. Він розвиває навички критичного мислення, співпраці, спілкування, аналізу, синтезу та стійкості в умовах обмеженого часу та визначеної мети. Проектне навчання сприяє застосуванню знань та умінь для вирішення важливих проблем у реальному світі, підвищує рівень відповідальності учня за виконаний обсяг роботи.

У межах освітньої взаємодії педагогів та учнів нерідко можна помітити труднощі комунікативного характеру, про що свідчать результати діагностування. Ідеться про проблеми в спілкуванні між учителем та учнями, між однолітками чи дітьми різних вікових категорій. Зважаючи на те, що навчання – це соціальна активність, яка відбувається в межах учнівських груп, культури та досвіду, через проектне навчання учні мають можливість використовувати не лише знання з навчальних дисциплін, а й вчитися вести перемовини, ухвалювати спільні рішення, нести

відповідальність відповідно до ролі в навчальній команді й разом інтерпретувати результати своєї діяльності.

Оскільки важливою передумовою формування особистості є розвиток власних здібностей та обдарувань, проектне навчання також дає можливість вчителям побачити учнів у новому світлі, допомагати їм розвивати вроджені таланти в новий спосіб, що не вдається часом у традиційній системі уроку.

Нерідко можливості педагога суспільно-гуманітарних дисциплін обмежуються різними факторами. Проектне навчання сприяє виходу за межі програми одного конкретного предмета і реалізувати зміст навчального матеріалу через міжпредметні зв'язки. Це значно розширює можливості вчителя і сприяє розвитку його креативності.

Необхідність застосування технології проектного навчання також зумовлена і багатьма перевагами як для учнів, так і для вчителів, оскільки допомагає організувати освітнє середовище таким чином, щоб сформувати в учнів життєво важливі вміння.

Переваги для учнів:

- традиційна аудиторія перетворюється у відкритий навчальний простір, в якому учні рухаються у власному темпі;
- у процесі виконання проекту виникає потреба в самонавчанні та самовдосконаленні;
- навчання на основі запам'ятовування та повторення переходить до інтеграції, відкриття та презентації набутих знань;
- учні мають можливість проходити всі етапи «виробництва»: від ідеї, створення моделі майбутнього продукту до його реалізації;
- учні формують власну цілісну картину світу.

Переваги для вчителів:

- можливість вибудувати комунікативні зв'язки з учнями за нових умов;
- можливість проявити креативність, творчу ініціативу, вміння експериментувати;
- глибоке педагогічне оновлення в умовах новітніх викликів;
- можливість постійно вчитися, професійно зростати, самовдосконалюватися;
- можливість стати джерелом цінної професійної інформації для інших учителів.

Звичайно, педагог має оцінити всі небезпеки на фоні очевидних переваг, зокрема виникає ризик не виконати навчальну мету і не досягти результатів. Але цього можна уникнути, якщо раціонально спланувати процес. З огляду на це освітня студія пропонує зосередитись на важливих аспектах планування навчального проекту:

1. Визначення навчальних цілей та завдань проекту.
2. Об'єднання дітей у групи.
3. Визначення чітких кроків діяльності кожного учня.
4. Окреслення хронологічних меж дослідження.
5. Визначення термінів виконання проекту.
6. Планування публічної презентації результатів проекту.

Незважаючи на значні методичні напрацювання в галузі проектного навчання, учителі суспільно-гуманітарних дисциплін відчують труднощі, пов'язані з організацією та упровадженням важливих етапів роботи над проектом. Звісно, їх можна подолати, якщо організувати роботу таким чином, щоб учні навчалися визначати основні й поточні мету і завдання, шукати шляхи

їх вирішення, обираючи оптимальні, здійснювати й аргументувати вибір, передбачати наслідки вибору, діяти самостійно, порівнювати отриманий результат з тим, що вимагає проект, об'єктивно оцінювати процес і його результат.

Ще однією перешкодою в організації проектно-діяльності на уроках суспільно-гуманітарних дисциплін є недостатня сформованість роботи в колективі, оскільки інформаційний та технологічний обсяг проектів примушує учнів об'єднуватися в групи. Саме тому в ході студії учитель матиме можливість переконатися в доцільності використання групової роботи, яка сприятиме становленню соціалізованої особистості. Адже працюючи в команді, діти вчатьсь взаємодіяти один з одним, вирішувати можливі конфлікти, набувати навичок етичного міжособистісного спілкування, брати відповідальність за вибір рішення, аналізувати результати діяльності.

Досвід також свідчить і про те, що найскладніше в проектному навчанні самостійно розподіляти обов'язки. Важливо зазначити, що тут слід чітко спланувати власну діяльність та дотримуватися принципу, що кожний робить те, що зможе зробити найкраще. Необхідність допомогти один одному, оцінювати один одного, конструктивно критикувати, а найголовніше – бути відповідальним за свою роботу перед собою, своєю групою та усім колективом – усе це сприяє формуванню важливих життєвих умінь особистості.

Отже, проектне навчання – це можливість підготувати дітей до реального життя, це технологія, ефективність якої підтверджена світовою практикою. І кожен педагог повинен нею скористатися.

Освітня студія «Інформаційно-комунікаційні ресурси та інструменти навчання у практиці педагога суспільно-гуманітарних дисциплін» має на меті активізувати роботу вчителя в галузі інформаційних технологій для забезпечення освітньої діяльності в умовах нових викликів сьогодення, зокрема під час дистанційного навчання. Результати діагностування свідчать про те, що значна кількість педагогів володіє лише теоретичними знаннями й має значні проблеми щодо практичного застосування цифрових інструментів навчання.

Сучасний учитель повинен володіти практичними професійними навичками, що передбачають здатність вибирати й використовувати інформаційно-комунікаційні ресурси та інструменти навчання, вміння розробляти й реалізовувати з використанням інформаційних технологій заняття, спрямовані на розвиток в учнів критичного мислення, підтримки креативності й інновацій та для формування інформаційної культури здобувачів освіти.

Із цією метою та задля забезпечення ефективності навчальної діяльності учнів освітня студія презентує можливості доступних вебресурсів для вчителя суспільно-гуманітарної освіти та акцентує увагу на важливих факторах, що впливають на результативність освітньої діяльності.

Варто пам'ятати, що головним чинником вибору інформаційних інструментів навчання має бути відповідність тому, наскільки певний ресурс дає можливість досягнути очікуваних результатів навчання відповідно до поставлених цілей уроку. Слід також урахувати універсальність програмних засобів та зрозумілий, бажано україномовний інтерфейс. Важливо обирати

ресурси, які максимально підходять до різних платформ (комп'ютерів, планшетів, різних мобільних пристроїв тощо).

Безумовно вчитель повинен пам'ятати про інформаційну безпеку та уважно ознайомлюватися із правилами використання платформ, на яких реєструються учні, щоб мінімізувати обсяг персональних даних.

Із метою створення онлайн-комунікації, зокрема під час дистанційного навчання, освітня студія рекомендує використовувати загальнодоступні й відомі цифрові форми, інструменти та ресурси. Поширеними є відеоконференція, форум або чат. Під час відеоконференції діти бачать одне одного, обговорюють та ухвалюють рішення, захищають проекти в режимі реального часу. Учитель має можливість презентувати наочний матеріал. Під час проведення форуму модераторка заходу й учні обговорюють тему, можуть працювати в малих групах, досліджувати проблему й шукати спільне рішення. Чат дозволяє користуватися текстовими, голосовими чи аудіоповідомленнями для передачі інформації.

Поширеним вебресурсом для дистанційного навчання є платформа Moodle (<https://moodle.org/>). Вона пропонує широкий набір інструментів для взаємодії учителя й учнів. Навчальний матеріал подається в будь-якому форматі, можна здійснювати тестування й опитування, загальний моніторинг навчальної діяльності учнів.

ClassDojo (<https://www.classdojo.com/uk-ua/signup/>) – простий інструмент для роботи під час дистанційного навчання в режимі реального часу. Учитель та учні реєструються, доступ до сторінки класу отримують батьки, що можуть спостерігати за успішністю дітей та бачити їхні результати.

Classtime (<https://www.classtime.com/uk/>) – це одна платформа, яка дозволяє аналізувати освітній процес і реалізовувати стратегії індивідуального підходу. Учитель у режимі реального часу може відслідковувати роботу кожного учня, який працює з навчальними матеріалом.

LearningApps.org ([LearningApps.org](https://www.learningapps.org/)) – онлайн-сервіс, який дозволяє створювати інтерактивні вправи для індивідуального використання учнями та для інтерактивної дошки.

Із метою реалізації комунікаційної структури учитель може скористатися віртуальною дошкою [Padlet.com](https://padlet.com/), на якій розміщуються плитки-дописи з текстовою інформацією, зображеннями, файлами різного типу. Також віртуальна дошка може слугувати місцем оперативних оголошень.

Серед доступних цифрових інструментів для навчання є сервіси для запису скрінкастів (<https://screencast-o-matic.com/>), для створення інтерактивних відео з запитаннями, вбудованими в хід ролика (<https://edpuzzle.com/>), для розміщення власних роликів та надання до них доступу через інтернет (<https://www.youtube.com/>).

Вагомими перевагами має і використання онлайн-дошок для розміщення додаткових матеріалів, організації спільної роботи, створення малюнків тощо. Прикладами цифрових сервісів онлайн-дошок є <https://jamboard.google.com/> та <https://miro.com/app/>.

Цікаві можливості розробляти різноманітні інтерактивні вправи на основі флеш-карток надають сайти <https://www.studystack.com/> та <https://quizlet.com/>. Онлайн-тести можна створювати в Google-формах, а також на спеціалізованих платформах, наприклад <https://www.classtime.com/uk/>. Провести миттєве опитування вчителів допоможуть сервіси <https://kahoot.com/>, <https://www.mentimeter.com/>, <https://www.poll Everywhere.com/>

Важливою в освітній діяльності учнів цифрового покоління є їхня творчість, зокрема складання мапи знань, створення коміксів, інфографіки тощо. Тож у нагоді стануть такі сервіси <https://www.mindmeister.com/>, <https://www.storyboardthat.com/>, <https://www.canva.com/>.

Корисними для роботи вчителя стануть ресурси, що допоможуть організувати та якісно провести дистанційне навчання здобувачів освіти:

35 інструментів для дистанційного навчання – добірка НУШ <https://nus.org.ua/articles/30-instrumentv-dlya-dystantsijnogo-navchannya-dobirka-nush/> ;

Практики та підходи до дистанційного навчання — рекомендації для вчителів <https://nus.org.ua/articles/praktyky-ta-pidhody-do-dystantsijnogo-navchannya-rekomendatsiyi-dlya-vchyteliv/>;

Чотири сервіси, які допоможуть організувати дистанційне навчання <https://nus.org.ua/articles/chotyry-servisy-yaki-dopomozhut-organizuvaty-dystantsijne-navchannya/>;

Програма Discord для організації дистанційного навчання <https://nus.org.ua/articles/use-v-odnomu-misti-yak-programa-discord-dopoozhe-organizuvaty-dystantsijne-navchannya/>;

YouTube у дистанційному навчанні <https://nus.org.ua/articles/yak-vykorystovuvaty-youtube-u-dystantsijnomu-navchanni/>;

Дистанційне навчання: як зацікавити учнів — поради від учительки <https://nus.org.ua/articles/dystantsijne-navchannya-yak-zatsikavyty-uchniv-porady-vid-uchytelky/>.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>
2. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya-nova-ukrayinska-shkola-compressed.pdf>
3. Модельні навчальні програми: Інститут модернізації змісту освіти. URL: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/>.
4. Глузман О. В. Базові компетентності: сутність та значення в життєвому успіху особистості. *Педагогіка і психологія*. 2009. № 2. С. 51–61.
5. Дрожжина Т.В., Гезей О.М. Проектування та проведення уроку в початкових класах на засадах компетентнісного (діяльнісного) підходу. Навчальне видання. Харків: Основа, 2014. 127 с.
6. Лотоцька А., Пасічник О. Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації. URL: <http://surl.li/ckqz>
7. Діяльнісний підхід у школі Рейчел Паркер (Rachel Parker) і Бо Ст'єрне Томсен (Bo Stjerne Thomsen) URL: https://cms.learningthroughplay.com/media/dx1copjh/ltp-at-school_ukrainian_version.pdf
8. Овчарук О.В. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: Світовий досвід та українські перспективи. Київ : К.І.С., 2004. 112 с.
9. Прокопенко І.Ф. Педагогічні технології в підготовці вчителів: навчальний посібник. Харків : ХНПУ, 2018. 457 с.
10. Чепіль М. М. Педагогічні технології: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2012. 224 с.